

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksestä laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 4 ja 25 §:n muuttamisesta

Eduskunta on 2 päivänä joulukuuta 1987 lähettänyt valiokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 192/1987 vp.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina vt. vanhempi hallitussihteeri Katriina Hämäläinen ja nuorempi hallitussihteeri Katriina Alaviuhkola sosiaali- ja terveysministeriöstä, neuvotteleva virkamies Jaakko Kuusela valtiovarainministeriöstä, tasa-arvovaltuutettu Paavo Nikula, tasa-arvosihteeri Lea Rantanen Espoon kaupungista, osastopäällikkö Martti Uotila Suomen Kaupunkiliitosta, lakimies Kari Prättälä Suomen Kunnallisliitosta, jaostopäällikkö Helge Hansson Finlands svenska kommunförbundet, lakimies Irja-Maija Kunnas Kunnallisesta eläkelaitoksesta, toimitusjohtaja Pentti Kostamo Työeläkelaitosten Liitosta, toimitusjohtaja Matti Uimonen Eläketurvakeskuksesta, vastaava lakimies Kirsti Palanko-Laaka Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, varatuomari Hannu Rautiainen Suomen Työnantajain Keskusliitosta, työehtoasiain sihteeri Raila Kangasperko Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta, lakimies Hannele Aalto Pankkitoimihenkilöliitosta ja lakimies Pirkko Jokinen Rakennustyöläisten Liitosta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 4 §:n 2 momenttia, jonka mukaan kunnan lautakunnissa on oltava sekä naisia että miehiä. Muutettuna lainkohta koskisi myös muita kuin lautakunta-nimisiä kunnallisia toimielimiä. Säännös ei velvoittaisi muuttamaan ennen ehdotetun lain voimaantuloa annetun kunnallisen toimielimen kokoonpanoa.

Eräiden työnantajien palveluksessa olevilla naispuolisilla työntekijöillä on oikeus siirtyä eläkkeelle aikaisemmin kuin miestyöntekijöillä. Käytännössä on ilmennyt epätietoisuutta, ovatko tällaiset eläkejärjestelyt naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain vastaisia. Tämän vuoksi ehdotetaan lain 25 §:ään lisättäväksi säännös, jonka mukaan ennen tasa-arvolain voimaantuloa noudatettuja eläkejärjestelyjä, joiden mukaan eri sukupuolta olevilla työntekijöillä on oikeus siirtyä eläkkeelle eri ikäisinä, saadaan edelleen soveltaa työsuhteen alkamisajankohdasta riippumatta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisena ja puoltaa sen hyväksymistä eräin tarkistuksin.

4 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan kuntien osalta muutettavaksi siten, että vaatimus molempien sukupuolten edustuksesta koskisi lautakuntien sijasta kunnallisia toimielimiä yleensä. Perustelujen mukaan ehdotetun säännöksen oikeudellisesti velvoittava vaikutus ei ulottuisi äänestäjien välittömästi vaaleilla valitsemiin valtuustoihin. Kun kunnanvaltuusto on selvästi kunnallislain (953/76) tarkoittama kunnallinen toimielin, on valiokunnan mielestä laissa selvästi ilmaistava, ettei säännös koske kunnanvaltuustoa. Valiokunta ehdottaa momenttia muutettavaksi tällä tavoin.

Kunnallisella toimielimellä tarkoitetaan säännöksessä kaikkia muita kunnan ja kuntien

yhteistoiminnan piirissä valittavia tai asetettavia monijäsenisiä toimielimiä. Tällaisia ovat kunnissa kunnanhallitus, lautakunnat, johtokunnat ja toimikunnat sekä kunnanhallituksen, lautakuntien ja muiden toimielinten jaostot samoin kuin valtuuston asettamat vaalitoimikunnat, valiokunnat ja tilintarkastajat. Kuntien yhteistoiminnan piirissä säännöksen tarkoittamia toimielimiä ovat kuntien edustajainkokous sekä kuntainliiton liittovaltuusto, liittohallitus, lautakunnat, johtokunnat ja toimikunnat. Pykälän tarkoittamia kunnallisia toimielimiä olisivat myös asioita valmistelemaan asetettavat työryhmät tai vastaavat toimielimet sekä kunnissa että kuntien yhteistoiminnassa.

Tasa-arvolain 4 §:ssä mainituissa toimielimissä tulee olla miehiä ja naisia, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Valiokunta kannattaa esityksen perusteluihin otettua tasa-arvoasiain neuvottelukunnan suositusta, jonka mukaan säännöstä sovellettaessa tulisi tavoitteeksi asettaa sukupuolten tasainen jakauma eri toimielimissä niin, että sukupuolten osuudet olisivat 40—60 prosenttia. Säännöksen perusteluissa on viitattu myös valtiovarainministeriön järjestelyosaston kannanottoon, jonka mukaan komiteoissa ja muissa vastaavissa toimielimissä tulee olla vähintään kaksi naista ja kaksi miestä, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Tällaisena erityisenä syynä mainitaan se, että tehtävän suorittaminen ei edellytä näin monen jäsenen mukanaoloa. Perustelu vastaa valiokunnan käsityksiä. Säännös ei siten velvoittaisi kunnissakaan asettamaan esimerkiksi yli kolmejäsenisiä toimikuntia, jos sellaiseen ei muista syistä ole tarvetta. Säännös ei myöskään estäisi asettamasta virka-aseman tai luottamustehtävän perusteella toimikuntia tai vastaavia toimielimiä, jos toimielin tällöin muodostuisi vain toisen sukupuolen edustajista. Kysymyk-

sessä olisi lain tarkoittama erityinen syy, jolloin molempien sukupuolten edustuksesta voitaisiin poiketa. Erityisestä syystä olisi kysymys myös muun muassa silloin, kun tehtävään soveltuvat käytettävissä olevat henkilöt ovat vain joko miehiä tai naisia. Erityisen syyn olemassaolo on kuitenkin myös kunnallisia toimielimiä asettaessa ratkaistava tapauskohtaisesti.

25 §. Pykälän 4 momentin mukaan eri sukupuolta olevilla työntekijöillä voisi olla oikeus eläkkeeseen eri ikäisinä. Säännöksen tarkoituksena on tehdä mahdolliseksi tasa-arvolainsäädännön voimaan tullessa vallinneen tilanteen jatkuminen. Valiokunta puoltaa ehdotettua muutosta. Naispuolisten työntekijöiden oikeuteen siirtyä aikaisemmin eläkkeelle kuin mies-työntekijät saattaa kuitenkin liittyä muitakin eroja kuin eläkeiät. Tällaisia eroja voi olla esimerkiksi eläkekertymissä. Jotta säännöksen tavoite toteutuisi, ehdottaa valiokunta pykälän sanamuotoa väljennettäväksi siten, että siinä puhutaan eri ikäisenä eläkkeelle siirtymisen oikeuden sijasta erilaisista eläketurvan ehdoista.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan joissakin tasa-arvolainsäädännön voimaantumisen jälkeen solmituissa työ sopimuksissa on korotettu naisten eläkeiä aloilla, joissa naisten eläkeiät ovat alhaisemmat kuin miehillä. Kun nyt tehtävällä lainmuutoksella on tarkoitus mahdollistaa entisen käytännön jatkuminen, pitää valiokunta suotavana, että selvitetäisiin mahdollisuudet palauttaa eläkeikä näissä sopimuksissa alan käytäntöä vastaavaksi.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 4 ja 25 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8 päivänä elokuuta 1986 annetun lain (609/86) 4 §:n 2 momentti ja 25 §:n otsikko sekä lisätään 25 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

4 §

Viranomaisten velvollisuus edistää tasa-arvoa

— — — — —
Valtion komiteoissa, neuvottelukunnissa ja muissa vastaavissa toimielimissä sekä kunnallisissa toimielimissä lukuun ottamatta kunnanvaltuustoa tulee, jollei erityisistä syistä muuta johdu, olla sekä naisia että miehiä.

25 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

— — — — —
Eläkejärjestelyjä, joiden mukaan eri suku-

puolta olevien työntekijöiden eläketurvan ehdot ovat erilaiset, saadaan työntekijän työsuhteen alkamisajankohdasta riippumatta soveltaa 1 päivän tammikuuta 1987 jälkeen, jos tällainen eläkejärjestely on ollut voimassa myös sitä ennen.

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 10 päivänä maaliskuuta 1988

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Säilynoja, varapuheenjohtaja Lax, jäsenet Aittonie-

mi, Jokiniemi, Kohijoki, Korkia-Aho, Lehtosaari, Löyttyjärvi, Myller, Mönkäre, Röntynen ja Vuoristo sekä varajäsen Särkijärvi.

